

Klima og kriser

Landsmøtet 2023

1. FORORD

Klimaendringane skjer nå. Temperaturen stig og over heile verda er det ekstreme vêrfenomen. I januar 2021 offentleggjorde FN verdas største undersøking av folks haldningar til klimaendringar. Eit stort fleirtal av dei som deltok meiner at verda står overfor ei klimakrise. Klima og kriser er valt som tema for Norsk Folkehjelp sitt landsmøte i 2023. Dette er eit tema som er høgst relevante for heile organisasjonen vår.

Korleis skal me løyse samfunnsoppdraget vårt dei neste åra? Korleis skal me møte utfordringar som kan oppstå i til dømes kompliserte redningsaksjonar, ved flyktning- og migrasjonsstraumar, i mineryddingsarbeidet, i utviklingsarbeidet eller det humanitære arbeidet? Kva kan me gjere for å bremse klima- og naturkrisa?

Målet med dette debatheftet er å sette i gang gode debattar rundt temaet «klima og kriser». Det er Landsmøtet i Norsk Folkehjelp som formar Norsk Folkehjelp som organisasjon – og gjennom Norsk Folkehjelp er me med og formar samfunnsutviklinga lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Sentralstyret ønskjer innspel frå deg, lokallaget ditt, forbundet ditt og dei sentrale utvala. Ta debatten i styremøta og årsmøta, og send inn dykkar innspel og forslag.

God debatt!

Amalie Hilde Tofte
Styreleiar i Norsk Folkehjelp

2. INTRODUKSJON TIL DEBATTHEFTE

Klimaendringene er ikke bare en framtidig trussel. Klimaendringer påvirker oss her og nå, og rammer de fattigste og de som har minst ansvar for global oppvarming hardest. Men hva vil klimaendringene bety for Norsk Folkehjelp, her hjemme og internasjonalt?

I dette debattheftet vil dere kunne lese om hvordan klimaendringene påvirker Norsk Folkehjelps aktiviteter. Hvordan kan vi møte de endringene som kommer, og hvordan kan vi bidra til at de blir så små som mulig? Dette handler både om egne valg og politisk påvirkning.

Dette heftet skal fungere som en innledning og et startskudd til diskusjon om en tematikk som er både velkjent og ny for oss som organisasjon. Norsk Folkehjelp har jobbet med konsekvensene av klimarelaterte kriser og klimaendringer i mange år, som en del av våre program. Samtidig har vi ikke vært en organisasjon som har uttalt oss direkte om denne tematikken.

Norsk Folkehjelp har lokallag over hele landet som gjør en innsats for å skape trygge og inkluderende lokalsamfunn. I en tid med klimaendringer og klimarelaterte kriser, blir lagene utfordret til å tenke nytt.

Det er ikke nødvendig å ha en mening om alle tema som løftes i debattheftet, selv om helheten er viktig. Tenk på deres lokallag, deres nærmiljø, deres hjertesak, forbundet ditt – og hjelp til med å forme Norsk Folkehjelp til den beste organisasjonen vi kan være i en framtid hvor klima og kriser vil påvirke vår hverdag i økende grad.

I løpet av våren 2022 vil dere bli invitert inn til digitale møter som går på tvers av lokallag og fagområder for å diskutere spørsmålene og problemstillingene som løftes i dette heftet. Bruk det aktivt i forberedelser til årsmøter, fagkonferanser og landsmøtet. Sentralstyret håper dette vil føre til gode og innovative tilbakemeldinger til de ulike landsmøtekomiteene. Sammen skal vi rigge Norsk Folkehjelp for framtiden.

Har du innspill til debattheftet, kan du sende oss en melding om det på debatt@folkehjelp.no fram til desember 2022.

3. BAKGRUNN: KLIMA OG KRISER

Menneskeskapt klimaendring har allerede medført omfattende endringer. Selv om vi klarer å begrense utslippene, vil temperaturstigningen få katastrofale konsekvenser for livet på jorda. Større press på landområder og tilgang til vann og dyrkbar jord vil føre til økt kamp om ressursene. Det vil gi økt spillerom for autoritære ledere og øke presset på demokratiske institusjoner og fri presse. Kamp om ressurser vil føre til mer krig og konflikt, sosial uro og forsterke ulikhetene. Den internasjonale sikkerhets- og konfliktsituasjonen vil også påvirkes. Klimaendringer vil ha en destabiliserende effekt og forårsake konflikter i og mellom stater.

Klimaendringene øker forskjellen mellom rike og fattige. Ekstremvær rammer fattige land og svake grupper hardest. De som har minst, bor ofte på steder som er spesielt utsatt, og de har liten politisk innflytelse. De som har gjort minst for å bidra til krisen, er de som rammes hardest.

Klimaflyktninger er fortsatt ikke anerkjent i FNs flyktningkonvensjon, men andelen mennesker som drives på flukt på grunn av klimarelaterte hendelser er i sterk vekst. Klimaflyktnings uavklarte status vil med stor sannsynlighet bidra til en forsterket debatt om både definisjonen av klimaflyktninger og hvilke juridiske rettigheter de bør ha. Asylinstituttet kan bli satt under ytterligere press. Samtidig er Europa nærmest stengt for flyktninger, noe som vil føre til stort press på naboområdene til de mest utsatte landene.

Ikke noe av dette som er beskrevet her er skrekkszenarier, men utdrag av det fremste som finnes av forskningsrapporter fra hele verden.

Nøkkelspørsmål:

- Hvordan kan Norsk Folkehjelp bidra som en politisk pådriver i klimaspørsmålet?

FAKTA:

De rikeste landene har stått og står fortsatt for det meste av CO²-utslippene. For at verden skal klare å begrense klimaendringene har landene sluttet seg til en internasjonal avtale, Parisavtalen (2015). Både rike og fattige land er omfattet av avtalen. Alle land er enige om at temperaturen ikke må stige mer enn 2 grader før århundreskiftet, og aller helst ikke mer enn 1,5 grader. Rike land har større forpliktelser og skal bidra med penger (klimafinansiering) for å hjelpe fattige land med å både kutte utslipp og til å tilpasse seg klimaendringene.

Dessverre har ingen rike land så langt vært villige til å gjøre den omstillingen som kreves. Dersom det ikke skjer en større endring, vil temperaturen øke til 2,7 grader, og klimaendringene vil bli langt mer dramatiske. Derfor er det viktig at sivilsamfunnsorganisasjoner er med og presser politikerne til å ta nødvendige avgjørelser for å nå sine egne målsettinger. Vi må også se kritisk på vårt eget arbeid, og vurdere hvordan vi kan omstille oss.

Kilde: CICERO, FNs klimapanel, Miljødirektoratet

4. NORSK FOLKEHJELPS KLIMARESPONS OG BEREDSKAP NASJONALT

Styrken i Norsk Folkehjelps akuttberedskap nasjonalt har vært viljen og evnen til å tenke innovativt for å løse oppdrag som oftere og oftere er resultat av klimaendringer. Det samme gjelder strategisk plassering av lokallag slik at man kan rykke raskt ut der det skjer, og et sterkt fokus på kontinuerlig trening for å sikre at mannskapene er forberedt på oppdragene de møter.

Norsk Folkehjelps samfunnspolitiske arbeid er fleksibelt og tilpasningsdyktig. Dette er arbeid som ikke er avhengig av mye utstyr eller fastsatte kursløp, og kan derfor snu seg rundt raskt for å møte nye behov i lokalsamfunnet. Dette så vi under flyktningkrisen i 2015 og koronapandemien, og denne evnen vil vi ha behov for fremover.

Førstehjelp, søk og redning

4.1 Førstehjelp, søk og redning

De frivillige redningsorganisasjonene står overfor formidable utfordringer i arbeidet med å trygge samfunnet gjennom innsatsen i redningstjenesten. I tillegg til generell økt aksjonsmengde med søk- og redningsaksjoner opplever det norske samfunnet flere klimarelaterte kriser og katastrofer.

Å være forberedt er nøkkelen. Å få på plass en bevissthet og innsikt i hvilke hendelser som kan ramme lokalt og det samarbeidet en håndtering av disse vil kreve, må ligge i kjernen av våre beredskapsplaner.

Lokal tilstedeværelse og effektiv ressursutnyttelse

Den lokale tilstedeværelsen er de frivilliges sterkeste kort. De er nær der hendelsene skjer og kjenner de lokale forholdene. Norsk Folkehjelp er tilstede over hele landet, men det er store avstander enkelte steder, som gjør at mange mennesker bor langt fra hjelp når den trengs. Lokal tilstedeværelse og effektiv ressursutnyttelse, der redningsmannskaper vil kunne bidra over lange avstander, vil være viktig for framtidig beredskap.

Norsk Folkehjelp som beredskapsorganisasjon

Høy kvalitet i alle ledd er veien å gå for å kunne levere i redningstjenesten. Samtidig er det et spørsmål om hvordan våre menneskelige ressurser skal få yte sitt fulle potensiale. Øvelser og trening i nye krisesituasjoner er en side av beredskapsarbeidet hvor vi i Norsk Folkehjelp og samfunnet har en lang vei å gå.

NØKKELSPØRSMÅL:

- Hva kjennetegner en robust og handlekraftig beredskapsorganisasjon som evner å møte framtidens klimarelaterte kriser?
- Kan ditt lokallag bidra i håndteringen av uforutsette kriser generert av klimaendringene i lokalmiljøet – hvis ja – hvilken støtte vil dere trenge fra resten av organisasjonen?
- Hvordan kan vi sikre at vi har lokallag på strategiske steder i landet?

FAKTA:

Ekstremvær i Norge

Ekstreme værhendelser vil inntreffe hyppigere, med større kraft, og i områder av Norge som tidligere i stor grad har vært skånet. Uforutsigbarheten utfordrer samfunnssikkerheten, og Norsk Folkehjelp må forvente å rykke ut til store og krevende hendelser.

Klimatilpasning må skje lokalt i kommunene. Det er mer lønnsomt å forebygge en katastrofe enn å bygge opp igjen i etterkant. Det er anslått at hver krone investert i tilpasningstiltak kan gi en gevinst på mellom to og ti kroner innen sentrale sektorer. Klimatilpasning er altså noe av det mest kostnadseffektive et land, en by eller en bedrift kan investere i.

EKSEMPEL:

Kvikkleireraset i Gjerdrum – den nye normalen?

Gjerdrum er et forvarsel på hva slags ekstreme hendelser den norske redningstjenesten vil møte i en framtid påvirket av klimaendringene. 10 personer omkom i raset, og over 30 ulike boenheter forsvant i de enorme kvikkleiremassene.

Redningstjenesten som responderte på Gjerdrum jobbet under ekstreme forhold for å berge liv. Brann og redning, helsevesenet, frivillige, sivilforsvaret, redningshelikoptrene, politiet og ikke minst kommunene ble presset til det ytterste med å først og fremst berge liv, men også sikre at ikke flere liv skulle gå tapt.

En omfattende evakuering ble iverksatt parallelt med søksarbeidet. Kaldt og vått vær gjorde situasjonen tidskritisk og krevende. Frivillige redningsmannskaper var avgjørende for at ikke enda flere liv gikk tapt. Hendelser lik Gjerdrum er allerede dagens virkelighet og må sees på som førende for fremtidig beredskapsarbeid i Norsk Folkehjelp.

4.2 Samfunnspolitisk aktivitet

Norsk Folkehjelp har vært en tydelig talsperson for flyktningers levekår og rettigheter både nasjonalt og internasjonalt. En anerkjennelse av klimaflyktninger kan aktualisere politiske diskusjoner om antallet flyktninger Norge og Europa kan og bør ta imot, og hvilke muligheter våre lokalsamfunn har til å integrere et økende antall flyktninger. Dette vil kunne medføre økt rasisme og fremmedfrykt, og en mer polarisert debatt.

Samfunnspolitisk aktivitet

Forsvare bistandsbudsjettet

Den sterke oppslutningen om at Norge skal drive utviklingsarbeid kan bli utfordret. Norges forpliktelser til å finansiere fattige lands klimatilpasning vil føre til et økt press på bistandsbudsjettet. Dette kan føre til pengeflytting vekk fra “tradisjonelt” bistandsarbeid over til klimarelatert bistand eller støtteordninger for klimatiltak. Dette kan bety at regningen for våre utslipp sendes til verdens fattige. Norsk Folkehjelp kan få en viktig funksjon med å rette søkelyset på det som skjer i verden, formidle våre partners krav og erfaringer inn i politiske prosesser, og sikre at Norge bruker sin innflytelse til å skape endring.

Nye utfordringer – nytt samfunnsoppdrag?

Frivilligheten er en naturlig del av kommunenes beredskap for et inkluderende samfunn. Behovene i samfunnet vil endre seg, og med nye utfordringer vil samfunnsoppdraget til frivilligheten også endre seg. Evnen til omstilling og tilpasning er et av våre lokallags sterke kort. Det kan vi bruke når vi skal møte de samfunnsendringene som kommer med klimautfordringer og kriser fremover.

NØKKELSPØRSMÅL:

- Hvordan kan lokallagene jobbe for en mer rettferdig klimapolitikk globalt?
- Hvordan kan lokallagene jobbe for en mer medmenneskelig flyktningpolitikk i Norge?
- Hvilke nye samfunnsoppdrag vil Norsk Folkehjelp kunne ta på seg i kjølvannet av klimakrisen?
- Hvordan kan lokallagene bidra til en fortsatt sterk oppslutning rundt opprettholdelse av bistandsarbeid i en tid der krav om klimarelatert støtte vil øke?

EKSEMPEL:

Omstillingsevne i de samfunnspolitiske lagene

I forbindelse med økt tilstrømming av flyktninger til Norge høsten 2015, tok mange samfunnspolitiske lokallag i Norsk Folkehjelp spontant tak i situasjonen. De arrangerte markeringer, startet opp aktivitet på mottak, inviterte til språkkafeer og antirasistisk datatreff. Denne omstillingsevnen så vi igjen under koronapandemien.

I stedet for å legge ned aktivitet, snudde lagene om og dekket nye behov som oppsto, enten det var å kjøre ut mat til de som satt i isolasjon eller pakket oppmuntringsgaver til barnefamilier som satt alene, sikre informasjonsformidling til innvandrerbefolkning, organisere digital leksehjelp og digitale samtalegrupper. Walk’N’talk/folketur/ruslepraten har spredt seg til flere lokallag og har vært en suksess som de tar med seg videre som en fast aktivitet.

Lagene var innovative og tilpasningsdyktige i en krisesituasjon. Dette var viktig for lokalsamfunnene, og denne omstillingsevnen vil vi ha behov for når klimaendringene slår inn for fullt.

5. NORSK FOLKEHJELPS KLIMARESPONS OG BEREDSKAP - INTERNASJONALT

Organisasjoner over hele verden mobiliserer for at det skal gjøres noe med klimakrisen. Urfolk forsvarer regnskog og elver, småbønder prøver ut mer miljøvennlige måter å dyrke på, miljøorganisasjoner jobber for en overgang fra fossil til fornybar energi og at det skal bli enklere å gjøre miljøvennlige valg, og fagbevegelsen fremmer klimavennlige jobber. De driver påvirkningsarbeid nasjonalt og internasjonalt. Norsk Folkehjelp har et bredt nettverk av partnere som engasjerer seg i dette. Folkelig mobilisering vil være viktig for å få gjennomslag for en rettferdig klimapolitikk.

Når den akutte fasen er over, kommer langtidsvirkningene. Vi må ha en beredskap også for det som kommer etter. Vårt arbeid med å styrke demokratiske institusjoner, retten og muligheten til organisering og fri og uavhengig presse trengs mer enn noensinne når kriser legger press på samfunnsstrukturene.

Norsk Folkehjelp har allerede lang erfaring med å jobbe under ekstreme forhold og vi må være forberedt på å møte konsekvensene av klimaendringen. Våre mineryddingsprogrammer og vårt humanitære arbeid blir negativt påvirket av et endret klima, og dette kommer til å bli en større utfordring framover.

Utvikling og humanitært arbeid

5.1 Utvikling og humanitært arbeid

Klimakrisen og ulikhet

Det vil være behov for massiv utbygging av fornybar energi, spesielt i utviklingsland, og rike land må bidra med både kapital og teknologi for å få til dette. Utbyggingen må ivareta naturen, og ikke forsterke økonomisk ulikhet eller hindre tilgang til viktige naturressurser. Når lokalbefolkningen opplever at naturressurser blir tatt fra dem, fører dette til konflikter. Aktivister tvinges til å kjempe mot utbyggingsprosjekter, også av fornybar energi, for å sikre befolkningens levekår. Mange urfolk som bor i områder med store naturressurser blir presset ut av sine territorier og mister livsgrunnlaget. Samtidig vet vi at naturen og naturressursene blir bedre bevart i områder under kontroll av urfolk, og at regnskogen, som er viktig for klimaet, forringes når urfolk presses ut.

Norsk Folkehjelp jobber sammen med partnere for at lokalbefolkningen skal ha sterkere eierskap og rettigheter til naturressurser. De fleste landene vi jobber i har få ressurser til å møte klimaendringene. Klimaendringene skjer lokalt og arbeidet med å tilpasse seg endringene må også skje lokalt og drives av folk som lever med endringene. Klimatilpasning kan være å bevare og utnytte jord og naturressurser på en mer bærekraftig måte, som samtidig intensiverer matproduksjon, bevarer det biologiske mangfoldet og reduserer tap av natur.

Klima- og miljøforsvarere

Blant menneskerettighetsforsvarerne som har blitt drept de siste årene, har et flertall vært miljøaktivister. Norsk Folkehjelp har mange partnere der medlemmer og ledere har blitt drept eller lever med konstante trusler. Urfolks- og bondeorganisasjoner er viktige for å bevare regnskog, naturmangfold og fremme et bærekraftig jordbruk. Sivilsamfunnsorganisasjoner og demokratiske politiske prosesser er viktige for å finne bedre løsninger og sørge for mer tillit og oppslutning om tiltakene som skal svare på klimakrisen. Vi har lang erfaring med at gode tiltak strander fordi de ikke har politisk kraft bak seg eller tilstrekkelig oppslutning.

Humanitære kriser

Klimaendringer og humanitære kriser er tett sammenvevd. Klimaendringer forsterker humanitære behov, og er en av de største driverne av sult. Områder med matmangel er i stor grad utsatt for klimasjokk og uforutsigbarhet. I flere av våre programmer ser vi en sammenheng mellom klimaendringer og konflikt. Mange mener tørke var en av flere utslagsgivende faktorer bak krigen i Syria. I Sør-Sudan opplever vi stadig at flom og tørke forsterker interne konflikter. Småbønder som er helt avhengige av forutsigbart regnvann produserer en stor andel av maten i mange av våre programland. Uforutsigbare endringer i klima får ofte akutt effekt på folks tilgang til mat, noe som krever både rask respons og en mer langsiktig tilnærming for å styrke deres tilpasning til en ny hverdag. Vi har en klar målsetning om å sikre at lokalsamfunn og marginaliserte grupper skal kunne delta i beslutninger som angår dem, og ikke reduseres til passive mottagere av hjelp i kriser.

NØKKELSPØRSMÅL:

- Bør Norsk Folkehjelp oppskalere samarbeidet med partnere innenfor klimasmart matproduksjon, urfolksrettigheter knyttet til bærekraft og bevaring av naturen, og andre klimarelaterte prosjekter som faller inn under Norsk Folkehjelps prinsippprogram?
- Hvordan kan Norsk Folkehjelp bedre koble klima og ulikhet i sitt politiske arbeid?
- På hvilken måte kan Norsk Folkehjelp legge til rette for meningsfylt kunnskapsutveksling om klimatilpasning mellom lokallag i Norge og partnere globalt?

EKSEMPEL:

Mosambik

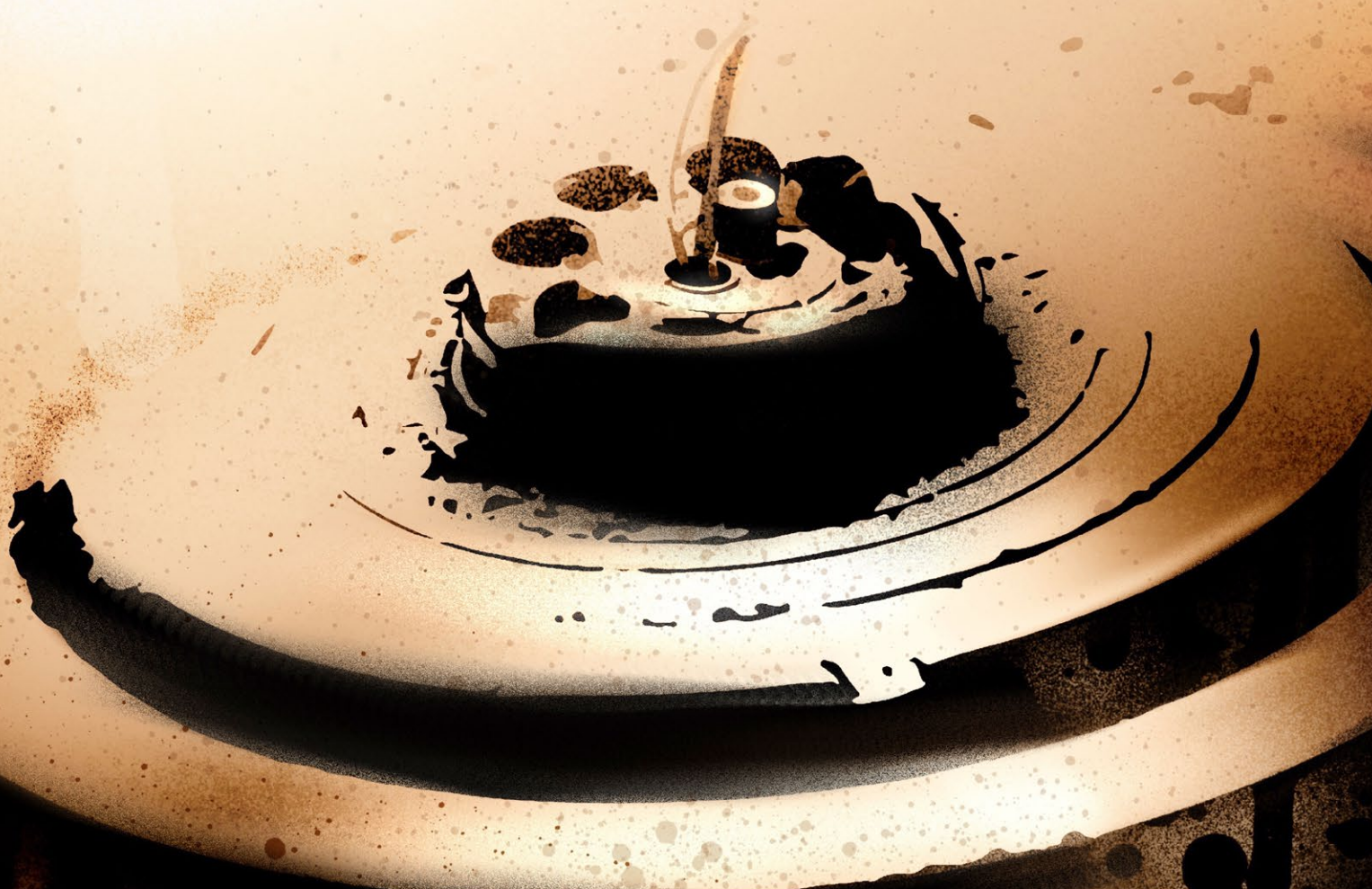
Mosambik er et av de mest klimautsatte landene i verden. I 2019 ble landet hardt rammet av en syklon med påfølgende flom, og det gikk verst utover småbønderne som var fattigst fra før og manglet sikkerhetsnett.

Det har alltid vært sykloner og flom i Mosambik, men med klimaendringene har disse blitt hyppigere og sterkere. I tillegg til ulikhetskriser og klimakriser, er det også væpnet konflikt i landet. Folk mister livsgrunnlaget og fordrives fra sine hjem.

Bondeorganisasjonene i Mosambik organiserer fattige småbønder og jobber for å styrke organisasjonene sine, bygge kompetanse på landrettigheter og påvirkning av myndigheter. Norsk Folkehjelp støtter organisasjoner med å utvikle klimasmart jordbruk som er mer motstandsdyktig for klimaendringer.

Det er blant annet tatt i bruk mer robuste såkorn, som er lokalt tilpasset. Klimakriser og ulikhetskriser må sees i sammenheng, og organisasjonenes kamp for bedre rettigheter har en direkte sammenheng med hvor utsatte de er når klimaendringene treffer. Dette er utfordringer våre partnerorganisasjoner har stått i, står i og kommer til å fortsette å stå i over lengre tid.

Eksplosivrydding og nedrustning

5.2 Eksplosivrydding og nedrustning

Norsk Folkehjelp jobber i konfliktområder og i kjølvannet av væpnet konflikt. Klimaendringer vil påvirke hvor kriger og konflikt pågår, hvor lenge de varer og hvilke humanitære konsekvenser de får. Klimaendringer forsterker ofte eksisterende konflikter, og land i pågående konflikter er mindre i stand til å takle klimaendringer, både fordi de er svekket av konflikten og har dårligere fungerende samfunnssystemer.

Også etter krigen blir det vanskeligere. Vi ser allerede en økning i antall utsettelse og forsinkelser relatert til ekstremvær. I Jemen og Irak er tørke og ekstrem varme en stor utfordring. Norsk Folkehjelp jobber innovativt for å finne ut hvordan vi kan rydde miner i mørket, fordi den stekende solen på dagen gjør det umulig for mineryddere og minehunder å jobbe. Ekstremvær vil innskrenke mulighetene for rydding, senke farten og forlenge perioden sivile utsattes for fare.

Tørke øker også sjansen for skogbrann, og miner som går av kan utløse skogbrann. I minelagte områder er skogbrann ekstra ille, fordi slukningsarbeidet blir hindret av at det ligger miner i området.

Selv uten at de brukes, er det en stor risiko forbundet med lagring, transportering, produksjon og testing av atomvåpen. Ekstremvær kan øke risikoen for ulykker. Prøvesprengning av rundt 2000 atomvåpen så langt i historien har allerede ført til enorme miljøødeleggelser i mange land.

NØKKELSPØRSMÅL:

- Bør Norsk Folkehjelp bli en aktør som fremmer et sterkt miljø- og klimahensyn i alle sine budskap knyttet til nedrustning?
- Bør Norsk Folkehjelp bruke sin erfaring fra land over hele verden til å rette fokus på sammenheng mellom klima og konflikt?

FAKTA:

Væpnet konflikt og klima

I konfliktområder ser man en økning i avskoging, ødeleggelse av dyrket mark og skogbranner. Krigens konsekvenser kan merkes i flere tiår etterpå. Den preger hele generasjoner og nasjoner, og også naturen. Vi ser naturødeleggelser og klimaendringer i sammenheng. Begge påvirkes av væpnet konflikt. Miljøet har svært dårlig beskyttelse i krig, og det er liten forståelse rundt de langsiktige miljøkonsekvenser krig fører med seg.

EKSEMPEL:**Klimaendringene kompliserer arbeidet med rydding av landminer i Vietnam**

I 2020 opplevde Vietnam digre jordskred og flom. Norsk Folkehjelps rydding av miner og klasevåpen etter Vietnamkrigen måtte settes på pause i ukesvis. Flom kan potensielt transportere landminer til nye områder, og dermed gjøre ryddingen mer komplisert. Vietnam har opplevd mer intenst regn og mer flom de seneste årene, med økt avskoging som en forsterkende faktor for hvor store jordskredene blir, og hvordan flommen oppfører seg.

I Vietnam regner man med at store folkemengder de neste 20 årene kommer til å flytte fra flate, flomutsatte landområder til høyereliggende områder nær Kambodsja og Laos. Disse områdene er sterkt rammet av udetonerte eksplosiver. Områdene har ennå ikke blitt prioritert for rydding fordi de er lite befolket, men på grunn av klimamigrasjon må dette omprioriteres.

6. NORSK FOLKEHJELP SOM EN GRØNN ORGANISASJON

Norsk Folkehjelp er allerede i gang med å redusere vårt eget miljø- og klimaavtrykk, både nasjonalt og internasjonalt. Når vi skal jobbe aktivt mot klimaendringene må vi også vurdere hva vi som organisasjon kan gjøre med vår egen måte å drifte på. Siden 2020 er vi sertifisert som Miljøfyrtårn, og det er gjort tiltak for å kartlegge, redusere og måle Norsk Folkehjelps hovedadministrasjons klimaavtrykk i Norge og verden. Miljøprosjektet vårt har også sett på temaer som å kartlegge miljødeleggelser i forbindelse med konflikt, for eksempel har det sett på hvordan rydding og destruering av miner kan bli "grønt".

NØKKELSPØRSMÅL:

- Bør Norsk Folkehjelp gjøre mer? Hvordan kan vi som en helhet klare å kartlegge, og redusere, våre miljø- og klimaavtrykk i alt vi gjør, både ute og hjemme?
- Hva kan lokallagene gjøre for å minske sitt eget klimaavtrykk i aktivitetene våre?
- Hva kan dere gjøre i ditt lokallag?

7. OPPSUMMERING OG NØKKELSPØRSMÅL

Klimaendringer kommer til å påvirke hvordan vi jobber, og naturen vi jobber i. Med kunnskapen og erfaringen vi får fra felt hvor vi ser klimaendringene utspille seg, kan vi også ta på oss en mer aktiv stemme i klimadebatten. **Ønsker vi å være en tydelig aktør i denne kampen?**

Vi må være forberedt på å håndtere uenigheter i klimadebatten, både i Norge og internasjonalt. Mange vanskelige hensyn skal balanseres opp mot hverandre. Balansekunsten er vanskelig – men det er noe Norsk Folkehjelp som en politisk stemme er vant til i andre saker vi jobber med.

NØKKELSPØRSMÅL:

- Hvordan kan Norsk Folkehjelp bli en viktig og troverdig organisasjon for miljø- og klimabevisste unge?
- Hvilken organisasjon skal Norsk Folkehjelp være, i en framtid preget av klima og kriser?
- Hvilken plass skal Norsk Folkehjelp ta i klimakampen – skal og kan vi være en pådriver?
- Hvilke tiltak kan vi gjøre nå - og hva krever større investeringer eller omstillinger?
- Kan vi fortsette aktiviteten vi gjør i dag, eller må vi gjøre noe nytt?
- Hvordan vil klimaendringene påvirke ditt nærmiljø - og hva slags oppgaver vil ditt lokallag måtte løse i framtiden?
- Hva trenger ditt lokallag av hovedorganisasjonen for å kunne gjøre en optimal jobb?
- Hvordan kan Norsk Folkehjelps bånd til fagbevegelsen styrke arbeidet med klima og kriser?

Norsk Folkehjelp